

Innst. S. nr. 292

(2000-2001)

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik og John I. Alvheim om endring i pensjonstrygden for fiskere slik at fisker som blir uføretrygdet før fylte 60 år får tilbake innbetalt premie til pensjonstrygden for fiskere

Dokument nr. 8:101 (2000-2001)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Pensjonstrygden for fiskere er en pliktig førtidspensjonsordning som tar sikte på å omfatte alle som har fiske som hovedyrke. Pensjonstrygden ble innført ved lov 28. juni 1957 nr. 12 etter behandlingen av Ot.prp. nr. 46 1975 og Innst. O. VIII (1957).

Fiskere har et fysisk sett krevende arbeid og fiskerpensjonen skal muliggjøre en nedtrapping av arbeidsinnsatsen noen år før det ytes pensjon fra Folketrygden. Fiskerpensjonen ytes i dag som en deltidspensjon mellom 60 og 67 år.

Retten til pensjon opparbeides gjennom godskriving av pensjonsgivende uke i pensjonstrygden for fiskere. Alderspensjonen gjennom pensjonsordningen opphører fra og med kalendermåneden etter at pensjonisten har fylt 67 år. Pensjonen opphører også når vedkommende tar ut full uførepensjon, attføringspenger eller avtalefestet pensjon (AFP).

Fiskerpensjonen finansieres gjennom en årlig medlemspremie og omsetningsavgift.

Før fylte 60 år har fiskerne ingen rett til pensjon fra pensjonstrygden for fiskere. Mange fiskere blir uførepensjonert på grunn av den harde arbeidsbelastningen yrket innebærer i de fleste tilfeller. Ytelser fra pensjonstrygden for fiskere samordnes med Folketrygdens ytelser.

Dersom en fisker blir 100 pst. uførepensjonert før fylte 60 år i dag, mister han retten til pensjon fra pensjonstrygden for fiskere, jf. samordningen med Folketrygden.

Forslagsstillerne mener dette må være en feilvurdering fordi pensjonisten ikke har rett til pensjon fra pensjonstrygden for fiskere før etter fylte 60 år. I disse tilfellene samordnes det følgelig med en yttelse pensjonisten ikke har rett til og ikke kan motta.

Dersom en fisker blir 100 pst. utfør før fylte 60 år oppnår han aldri retten til ytelser fra fiskerpensjonen, på samme måte som om vedkommende ikke oppnår de nødvendige 750 uker for rett til pensjon.

Når retten til pensjon ikke inntreffer på grunn av manglende opptjening kan fiskeren kreve tilbakebetalt det innbetalte premiebeløp med fradrag av de første 75 uker. Det ville etter forslagsstillernes mening være logisk at samme praksis ble benyttet når fiskeren aldri oppnår rett til pensjon på grunn av tidlig uførepensjonering.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endring i pensjonstrygden for fiskere slik at fiskere som blir uføretrygdet før fylte 60 år får tilbakebetalt innbetalt premie til pensjonstrygden for fiskere."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jon Olav Alstad, Frank Willy Larsen, Liv Marit Moland, Oddbjørg Ausdal Starrfelt og Shahbaz Tariq, fra Kristelig Folkeparti, Modulf Aukan og Ola T. Lånke, fra Fremskrittspartiet, Per Roar Bredvold og Per Sandberg, fra Høyre, Trond Helleland, fra Senterpartiet, Anne Enger Lahnstein, og fra Sosialistisk Venstreparti, Ågot Valle, og representanten Inger Stolt-Nielsen, har merket seg at pensjonstrygden for fiskere er en ordning med førtidsalderspensjon for aldersgruppen 60 til 67 år. På samme måte som sjømannspensjonen er fiskerpensjonen tilpasset folketrygden, blant annet slik at det

ikke ytes fiskerpensjon til den som har uførepensjon fra folketrygden. Fiskerpensjon har vært samordnet med uførepensjon fra folketrygden siden denne ble innført i 1967.

Komiteen har videre merket seg at pensjonstrygden for fiskere er en kollektiv og sosial førtidspensjonsordning, som gjør det mulig for fiskere som ikke har rett til annen pensjon, å trappe ned arbeidsinnsatsen noen år før de når den alminnelige pensjonsalderen. Fiskerpensjonen kan derved kombineres med redusert arbeidsinntekt.

Dokument nr. 8:101 (2000-2001) fremmer forslag om at fiskere som blir uføretrygdet før fylte 60 år og derved har uførepensjon fra folketrygden, får tilbakebetalt innbetalt premie til pensjonstrygden for fiskere. Reglene er de samme i pensjonstrygden for sjømenn på dette punktet.

Komiteen vil vise til at ordningen med tilbakebetaling av premie i pensjonstrygden for fiskere alltid har vært knyttet til tidligere fiskere som ikke har opptjent nok premieuker til å oppnå minstekravet til å få pensjon.

Komiteen har også merket seg at ordningen har vært til behandling i Stortinget tidligere. I Innst. O. nr. 82 (1992-1993) konkluderte komiteen med at gjeldende samordningsbestemmelser opprettholdes.

I NOU 1995:29 ble det ikke foreslått noen endringer fra samordningsutvalget i dets utredning om samordning av pensjon fra førtidspensjonsordningene for sjømenn og fiskere med uførepensjon fra folketrygden.

Komiteen vil peke på at det er mulig at fiskere i fremtiden ser seg bedre tjent med en annen løsning på pensjonsspørsmålet enn den någjeldende, statsgaranterte og samordningspliktige trygdeordninger - og at en eventuelt kan utrede alternative løsninger til pensjonsordning for fiskere dersom organisasjonene til fiskerne ønsker det.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Høyre, vil peke på at samordningsbestemmelsene for pensjonsordningen for fiskere fungerer slik at dersom en fisker er 100 pst. ufør ved fylte 60 år, får vedkommende ingen fiskerpensjon. Flertallet vil vise til at alle fiskere gjennom medlemspremie har betalt inn til pensjonsordningen. Det oppleves derfor meget urettferdig av de som blir uføretrygdet før fylte 60 år, at de ikke får noen økonomisk uttelling for det de har betalt inn.

Flertallet vil vise til at fiskeryrket er fysisk svært krevende, noe som fører til at en relativt stor andel fiskere blir mottakere av uførepensjon og dermed mister retten til utbetalinger fra pensjonsordningen som de har betalt inn til i mange år. Flertallet mener at dette virker ekstra urimelig tatt i betraktning at pensjonstrygden for fiskere er en offentlig pliktig ordning.

Flertallet vil peke på at mens uførepensjonen skal erstatte tapt ervervsevne, så skal pensjonstrygden for fiskere betales ved oppnådd alder uten hensyn til ervervsevne eller tap av næringsinntekt. Flertallet

vil vise til at den er kun avhengig av alder og ved siden av dette, av om fiskeren er uføretrygdet eller ikke.

Flertallet vil peke på at dette fører til at de som blir uføretrygdet, mister en meget stor andel av sin inntekt, mens de som kan fortsette i arbeid, også har rett til fiskerpensjon i tillegg. Flertallet mener at dette fører til at pensjonsordningen for fiskere får en meget dårlig sosial profil og at den diskriminerer uføre framfor arbeidsføre. Etter flertallets syn er et totalt bortfall av fiskerpensjon ved uførhet ikke rimelig.

Flertallet viser til forslag i innstillingen vedr. Dokument nr. 8:106 (2000-2001).

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endring i pensjonstrygden for fiskere slik at fiskere som blir uføretrygdet før fylte 60 år får tilbakebetalt innbetalt premie til pensjonstrygden for fiskere."

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil vise til Senterpartiets program for perioden 2001 til 2005, der det heter at "retningslinjer for fiskerpensjon endres, slik at den ikke bortfaller ved uførhet. Fiskerpensjonen utbetales mellom 60 og 67 år".

Komiteens medlem representanten Inger Stolt-Nielsen viser til at fiskerpensjonen er en avgrenset ordning som bare utbetales til pensjonsberettigede i tidsrommet 60-67 år. Størrelsen på pensjonsutbetalingen står i forhold til innbetalt premie. Dette medlem mener at alle tidsavgrensede pensjonsordninger basert på de rettigheter innbetaling til pensjonsordningen utløser, bør utbetales fullt ut i forhold til den pensjonsberettigedes opptjente rett, uavhengig av hvilke trygderettigheter den pensjonsberettigede ellers har i folketrygden. Dette medlem mener det vil være riktig om departementet kommer tilbake til saken med forslag til justeringer i de pensjonsordninger som har samordning med folketrygden i tidsavgrensede pensjonsordninger.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endringer i de tidsavgrensede pensjonsordninger som samordnes med folketrygden til ugunst for den pensjonsberettigede, med henblikk på at tidsavgrenset pensjon skal kunne utbetales uavkortet uavhengig av ytelser fra folketrygden."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endring i pensjonstrygden for fiskere slik at fiskere som blir uføretrygdet før fylte 60 år får tilbakebetalt innbetalt premie til pensjonstrygden for fiskere.

Forslag fra representanten Inger Stolt-Nielsen:

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endringer i de tidsavgrensede pensjonsordninger som samordnes med folketrygden til ugunst for den pensjonsberettigede, med henblikk på at tidsavgrenset pensjon skal kunne utbetales uavkortet uavhengig av ytelser fra folketrygden.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råar Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:101 (2000-2001) - forslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik og John I. Alveheim om endring i pensjonstrygden for fiskere slik at fisker som blir uføretrygdet før fylte 60 år får tilbake innbetalt premie til pensjonstrygden for fiskere - vedlegges protokollen.

Oslo, i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, den 31. mai 2001

Ågot Valle
fung. leder

Liv Marit Moland
ordfører

Oddbjørg Ausdal Starrfelt
sekretær

Vedlegg**Brev fra Sosial- og helsedepartementet v/sosialministeren til familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, datert den 16. mai 2001****Dok. nr. 8:101 (2000-2001) og dok. nr. 8:106 (2000-2001)**

Jeg viser til brev av 8. mai 2001 fra Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen der det bes om en vurdering av ovennevnte forslag.

Ad dok. nr. 8:101 (2000-2001)

Forslaget som er fremmet av stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik og John I. Alvheim, lyder:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endring i pensjonstrygden for fiskere slik at fiskere som blir uføretrygdet før fylte 60 år får tilbakebetalt innbetalt premie til pensjonstrygden for fiskere."

Om fiskerpensjonen

Pensjonstrygden for fiskere ble innført ved lov 28. juni 1957 nr. 12 som en pliktig pensjonsordning for personer som har fiske som hovedyrke. Fiskerpensjonen er i dag en ordningen med førtids alderspensjon for aldersgruppen fra 60 til 67 år. På samme måte som sjømannspensjonen er fiskerpensjonen tilpasset folketrygden, blant annet slik at det ikke ytes fiskerpensjon til den som har uførepensjon fra folketrygden.

Fiskerpensjonen kan løpe ved siden av arbeidsinntekt, som for denne aldersgruppen fiskere ofte vil være redusert i forhold til tidligere.

Ordningen finansieres av næringen selv ved medlemspremie og avgift på omsetningen av fisk. Ordningen bygger på et utligningssystem, som innebærer at årets utbetalinger i prinsippet skal dekkes av årets inntekter. Det er dermed ikke kapitaldekning for forpliktelsene gjennom fondsoppbygging. På samme måte som for pensjonstrygden for sjømenn er pensjonstrygden for fiskere garantert av staten.

Fiskerpensjonen er en kollektiv og solidarisk pensjonsordning med betydelig fellesfinansiering gjennom omsetningsavgift på fisk. Tidligere ble det gitt betydelige tilskudd fra staten, og Sosialfondet ble overført til pensjonstrygdens likviditetsfond i 1994. Fram til 1993 ble ordningen også delfinansiert ved utførselsavgift på fisk, og dagens pensjonsfond er i all hovedsak bygd opp gjennom utførselsavgiften.

Minstekravet til medlemstid (premieuker) for å få rett til pensjon er 750 premieuker, dvs. om lag 14,5 år. Tidligere fiskere som ikke har tjent opp nok tid til å fylle dette minstekravet, kan få tilbake noe av medlemspremien de har betalt til trygden. Det som kan tilbakebetales, er faktisk innbetalt medlemspremie med fradrag av premie for de første 75 ukene. Ordningen gjelder fiskere som har nådd pensjonsalderen, men de som har full uførepensjon fra folketrygden får ikke tilbakebetalt premie. Årsaken til dette er at de som har nok premieuker til å få pensjon ikke får noen ytelser fra pensjonstrygden for fiskere når de har uførepensjon fra

folketrygden. Reglene er de samme i pensjonstrygden for sjømenn på dette punkt.

Enke og barn etter en fisker som dør før han har fylt 60 år, kan også få tilbakebetalt en del av medlemspremien når fiskeren ikke hadde opptjent 750 premieuker. Det er et vilkår for dette at enken selv ikke har full uførepensjon eller enkepensjon fra folketrygden eller avtafestet pensjon. På dette punktet er fiskerpensjonsordningen bedre enn ordningen med sjømannspensjon, der bare medlemmet selv kan kreve å få tilbakebetalt premie.

Vurdering

Ordningen med tilbakebetaling av premie i pensjonstrygden for fiskere har alltid vært knyttet til tidligere fiskere som ikke har opptjent nok premieuker til å oppnå minstekravet til å få pensjon. Det er således relativt beskjedne beløp som tilbakebetales. Fiskerpensjonen er en kollektiv og solidarisk pensjonsordning tilpasset folketrygden. Medlemspremien i ordningen er fastsatt under hensyn til at mange fiskere (om lag 1/3) ikke får pensjon pga. samordningen med uførepensjonen fra folketrygden. Dersom disse isteden skulle få tilbakebetalt medlemspremie, må økonomien i ordningen vurderes på ny. Problemstillingen er som nevnt ovenfor den samme i pensjonstrygden for sjømenn, som for tiden går med årlige underskudd.

Jeg kan ikke anbefale at fiskere som har nok fartstid til å få pensjon, men som har full uførepensjon fra folketrygden, skal få tilbakebetalt premie.

Det er mulig at fiskerne i framtiden ser seg bedre tjent med en annen løsning på pensjonsspørsmålet enn den någjeldende, statsgaranterte og samordningspliktige trygdeordningen. Et alternativ kan være å gå over til en ordning mer lik de private fondsbaserte pensjonsordningene med opptjente individuelle rettigheter for den enkelte, og som kan utbetales uten samordning. Dette vil i tilfelle kreve nærmere utredning og vurdering. Jeg vil ta initiativ til å sette ned et utvalg for å utrede alternative løsninger til pensjonsordning for fiskere dersom organisasjonene til fiskerne ønsker dette.

Ad dok. nr. 8:106 (2000-2001)

Forslaget som er fremmet av stortingsrepresentant Randi Karlstrøm, lyder:

"Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag til endring i § 8 i lov om pensjonstrygd for fiskere, slik at fiskerpensjonen ikke blir samordnet ved uførhet."

Om samordningen av fiskerpensjonen

Jeg viser til redegjørelsen om fiskerpensjonen ovenfor til forslaget i dok. 8:101 (2000-2001).

Jeg vil presisere at fiskerpensjonen har vært samordnet med uførepensjon fra folketrygden siden folketryg-

den ble innført i 1967, og før dette med uføretrygden. Pensjonstrygden for fiskere er ikke en livrente, men en kollektiv og sosial førtidspensjonsordning. Hensikten med ordningen har hele tiden vært å gjøre det mulig for de fiskere som ikke har rett til annen pensjon å nedtrappe arbeidsinnsatsen noen år før de når den alminnelige pensjonsalderen.

Vurdering

Det ble vedtatt flere endringer i fiskerpensjonsordningen fra 1994 etter forslag i Ot.prp. nr. 24 (1992-93). Blant annet ble pensjonsalderen senket med to år, og pensjonen hevet. Også samordningen med uførepensjon ble vurdert. Departementet uttalte i proposisjonen:

"Etter departementets oppfatning vil det være vanskelig å lempe på samordningsbestemmelsene spesielt for fiskerpensjonen, blant annet av hensyn til førtidspensjonsordningene for sjømenn og skogsarbeidere. Departementet viser dessuten til at folketrygdens uførepensjon gir en forholdsvis god dekning for det tap av pensjonsgivende inntekt som faller bort ved hel uførhet

Videre legger departementet vekt på at samordningsbestemmelsene i dag innebærer en betydelig avlastning på pensjonstrygdens økonomi. Lempeligere samordningsbestemmelser vil derfor vanskeliggjøre en økning av egenpensjonen eller medføre en betydelig høyere medlemspremie enn ellers nødvendig."

Stortingets forbruker- og administrasjonskomité uttalte i Innst. O. nr. 82 (1992-93):

"Komiteen er enig med departementet i at det vil være vanskelig å lempe på samordningsbestemmelsene spesielt for fiskerpensjonen. Dette blant annet av hensyn til pensjonsordningene for sjømenn og skogsarbeidere. Komiteen støtter derfor departementets tilråding om at gjeldende samordningsbestemmelser opprettholdes."

Jeg kan ikke se at det er grunnlag for å vurdere samordningen av den statsgaranterte fiskerpensjonen annerledes i dag. De mindretgifter som samordningen innebærer, kommer pensjonstrygden for fiskere og dermed fellesskapet til gode, og bidrar til å holde premien lav.

Jeg vil ellers bemerke at Samordningsutvalget i sin utredning i NOU 1995:29 ikke har foreslått noen endringer når det gjelder samordning av pensjoner fra førtidspensjonsordningene for sjømenn og fiskere med uførepensjon fra folketrygden. At det foreslås enkelte endringer på andre områder, er ikke relevant i denne forbindelse.

Som nevnt ovenfor under vurderingen av forslaget i dok. nr. 8: 101 (2000-2001) vil jeg ta initiativ til å utrede alternative løsninger til pensjonsordning for fiskere dersom organisasjonene til fiskerne ønsker det.